

Шифра ученика: |

Укупан број бодова: |

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ
ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

школска 2024/2025. година

ТЕСТ

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

ПРИЈЕМНИ ИСПИТ ЗА УПИС У ПРВИ РАЗРЕД УЧЕНИКА
СА ПОСЕБНИМ СПОСОБНОСТИМА ЗА ФИЛОЛОШКЕ НАУКЕ
ШКОЛСКА 2025/2026. ГОДИНА

УПУТСТВО ЗА РАД

- За решавање теста предвиђено је 120 минута.
- Пиши читко, ћириличким словима, водећи рачуна да твоји одговори буду разумљиви, али и граматички и правописно исправни (посебно обрати пажњу на употребу великог слова).
- Када решаваш задатке у којима се од тебе очекује да нешто допишеш, увек користи пуне називе; скраћенице нису дозвољене (нпр. треба написати именица, а не им. или локатив, а не лок. и слично).
- Задатке не мораш да радиш према редоследу којим су дати.
- Коначне одговоре напиши хемијском оловком. Док решаваш задатке, можеш да користиш графитну оловку, резач и гумицу.
- У задацима са више понуђених одговора не добијају се бодови уколико је поред тачних заокружен и нетачан одговор.
- Не признају се одговори који су написани графитном оловком, као ни одговори који су прецртани и исправљани.
- Ако завршиш раније, предај тест и тихо изађи.

Желимо ти много успеха на пријемном испиту!

* Тестове, као ни делове тестова, није дозвољено умножавати нити јавно објављивати без претходне сагласности Министарства просвете.

The image consists of a solid, repeating pattern of the year '2025'. The text is rendered in a light gray, clean, sans-serif typeface. It is oriented diagonally, sloping upwards from left to right. The pattern is extremely dense, with the '2025's overlapping and filling the entire frame, creating a textured, almost woven appearance. The repetition is uniform across the entire image.

1. У следећој реченици подвуци све речи које према правописним правилима треба писати **великим почетним словом**.

На састанку у орашцу, у шумадији, сабрале су се све хајдучке старешине да одлуче о великом подвигу, који је у историји познат под именом први српски устанак.

☐

2. Ако следећи низ треба да буде сачињен само од **звучних сугласника**, прецртај оне гласове који му не припадају.

З, Ч, Ж, Џ, Џ, Г, Б

☐

3. Заокружи слово испред пара речи које имају **акценат на истом слогу**.

- а) доказати – докажем
- б) доживети – доживим
- в) доделити – доделим

☐

4. Прочитај следећу реченицу, па напиши одговоре на питања у вези са **гласовним променама** у подвученим примерима.

Јутрос рано председник сеоске општине известио је начелника да смо се одметнули у хајдуке.

А) Како се зове гласовна промена од које се одступа у речи **председник**?

Б) Која гласовна промена је извршена у речи **сеоске**?

☐

5. У следећој реченици подвуци све **именице**.

Своју снагу измерићеш по томе колико си у стању да издржиш самоћу.

☐

6. У наведеним стиховима подвуци **присвојну придевску заменицу**.

Једино чувам оно зелено
за неке очи што нису моје,
али за њих расту
одавно расту
све друге очи и боје.

☐

7. Одреди **облик** подвучене **речи** у следећој реченици.

Дочекала нас је раширених руку и с трпезом пуном домаћих специјалитета.

Падеж: _____

Број: _____

Род: _____

☐

8. У следећем низу речи подвуци ону која је настала додавањем **префикса О-** на творбену основу.

одговорити ослабити оптужити одмотати оперисати

☐

9. Заокружи слово испред реченице у којој је реч ЗУБ употребљена у **метафоричном** значењу.

- а) Мали Марко је први млечни зуб добио у петом месецу.
- б) Заборавио сам да ставим у кофер пасту за зубе.
- в) Делфин је животиња са највећим бројем зуба.
- г) Фреске су јако дуго одолевале зубу времена.

☐

10. Прочитај текст из интервјуа с књижевником Владимиром Пишталом и одреди **значење** подвучене **речи**.

Мени је приче жао зато што је то одличан књижевни жанр који је занемарен. Свако ко пише и романи и приче зна да је теже написати добру причу јер је захтевнија. Не видим разлога да роман буде привилегован, нити за мене постоји разлика између романа и приче.

Заокружи слово испред значења речи **привилегован**.

- а) прихваћен
- б) осуђен
- в) запостављен
- г) одбачен
- д) повлашћен

☐

11. У следећој реченици подвуци **граматички субјекат**.

На концерт нико није закаснио осим Александра.

☐

12. Напиши назив **врсте** подвучене **синтагме** у датом примеру.

Читање књига и посете позориштима веома уверљиво доприносе богатству човековог духа.

Одговор: _____

☐

13. Које **врсте зависних реченица** уочаваш у следећој комуникативној реченици?

Ја сам одавно слушао, али нисам веровао, да има један град на свету у ком се не може умрети.

Одговор: _____

☐

14. Ко је помагао Вуку Стефановићу Караџићу приликом израде **другог издања Српског р(ј)ечника**?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) Сава Мркаљ
- б) Јернеј Копитар
- в) Бранко Радичевић
- г) Ђуро Даничић

☐

15. Заокружи **слова** испред **дијалеката** српског језика **ијекавског** изговора.

- а) источнохерцеговачки
- б) призренско-тимочки
- в) косовско-ресавски
- г) зетско-рашки
- д) шумадијско-војвођански

☐

16. Заокружи **слова** испред наслова дела чији је аутор Бранко Ћопић.

- а) *Месец над тешјацијом*
- б) *Чудесна сирава*
- в) *Кроз мећаву*
- г) *Орлови рано леће*
- д) *Цицела на крају свешта*

☐

17. Заокружи слово испред имена књижевника на кога се односе наведене реченице.

Био је знаменити српски књижевник који је оставио траг у уметности и као талентовани сликар (*Девојка у џлаву*). У сва три књижевна рода био је готово подједнако успешан, па је у српској књижевности XIX века заслужено место добио песмама (*Ошацибина*, *Вече*), приповеткама (*Комадић швајцарског сира*, *Сиројца Банаћанка*) и драмама (*Јелисаветица*, *кнегиња црногорска*, *Сћаноје Главиш*).

- а) Бранко Радичевић
- б) Јован Јовановић Змај
- в) Ђура Јакшић
- г) Алекса Шантић

☐

18. Прота Матеја Ненадовић у *Мемоарима* сведочи о дешавањима током једног догађаја у историји Србије. Наведи назив тог историјског догађаја.

Одговор: _____

☐

19. Испред назива народне епске песме напиши број којим је означена јунакиња те песме. Име једне епске јунакиње је вишак.

1. Љепосава	_____ <i>Мали Радојица</i>
2. Анђелија	_____ <i>Зигање Скадра</i>
3. Гојковица	_____ <i>Смрти војводе Пријезде</i>
4. Јевросима	_____ <i>Женидба Милића Барјакџара</i>
5. Хајкуна	_____ <i>Диодба Јакшића</i>
6. Јелица	

☐

20. На основу понуђеног одломка одреди наслов књижевног дела, име и презиме његовог аутора, књижевни род и књижевну врсту.

Како беше тек зора, и путници неодлучно стајаху на обали, то и нехотице сви обратише пажњу овој сцени.

Капетан отрча напред у механу да пробуди Благоја. Свет се расклони у два реда пуштајући инвалида: једног момка, с мушким лицем и жалостивим осмехом око усана. Све беше у њега: и снага, и здравље, и лепота; и, опет – ничега не беше! Све личаше на разлупану скупоцену порцуланску вазу.

Он пође полако напред. За њим пристаде капетаница с мајком и дететом, па онда остали свет, сви ћутећи као у неком свечаном спроводу.

Наслов дела: _____

Име и презиме аутора: _____

Књижевни род: _____

Књижевна врста: _____

☐

21. Испод наведених одломака напиши којој **књижевно-научној врсти** припадају.

А.

У то време смо се преселили у оближњу варошицу Госпић. Промена места становања за мене је била права несрећа. Готово ми је срце препукло на расстанку од наших голубова, живине и оваца, од нашег величанственог јата гусака које би се јутром дизале под облаке, а са заласком сунца враћале са својих хранилишта у тако беспрекорној бојној формацији да би се пред њима могла постидети и ескадрила најбољих модерних авијатичара.

У нашој новој кући нисам био ништа друго него заточеник који је кроз прозорске засторе посматрао непознате људе. Био сам толико повучен да бих радије лицем у лице стао пред разјареног лава, него да се сретнем са било којим од оних градских кицоша који су тумарали наоколо. Најтеже ми је било недељом, када сам морао лепо да се обучем и да идем у цркву. Тако ми се догодило нешто од чије ми се и саме помисли касније ледила крв у жилама.

Књижевно-научна врста: _____

Б.

Прешао сам, потом, попреко целу прашуму; преко две стотине километара. Видео сам, од животиња, ретке и тамне птице, ретке и тамне мајмуне. На земљи којом се храни прашума, тесна, збијена, сједињена, нема места за живот, ни људи, ни зверова, ни птица. У тој непроходности, тишини и помрчини, за њих нема ваздуха. Једино ту биљно царство победило је царство животињско; изагнало га. Само на врховима растиња, огромно високо, докле ни лијане не достижу, као на каквом вишем и мекшем, шумнијем терену, живе ту поједини народи птица, мајмуна и рептилија.

Књижевно-научна врста: _____

22. Заокружи слово испред **облика казивања** који препознајеш у подвученим реченицама из приповетке *Прва бразда* Милована Глишића.

Хвала богу, дечица су Миолина здрава и весела, разборита и вредна. Одевена су као из најбоље газдинске куће. Миони је пуно срце кад их погледа.

– Тићи моји лепи! – шапутала би често, уздахнувши. – Боже јаки, молим ти се, подржи ме у здрављу и снази док ми не ојачају ова крила моја!

Добар је бог. Он је саслушао ову усрдну молитву самохране удовице.

а) приповедање

б) описивање

в) дијалог

г) монолог

23. На линији напиши **врсту строфе** којом је испевана песма *Ноћ* Јована Дучића.

Падају сутони први плави,
И звезда већ зрачи с речног дна.
Засипа с топола мир по трави...
Анђели веслају барке сна.

Нестаје и с даном део мене,
Путима незнаним куд и све...
Лагано као што и цвет вене,
Умиру јесени хладне, зле.

А када у тренут неки касни,
Све ствари зажеле задњег сна –
Пред ким ће поћи да негде засни
Ледена звезда са речног дна?

Врста строфе: _____

24. Напиши **врсту** подвученог **стиха** којим је испевана наведена песма из збирке *Ђулићи* Јована Јовановића Змаја.

LXXI

Питаћеш ме, моје чедо,
Кад сам ове песме писо, –
Просуо их један часак,
Један тренут, једна мисо.

Срце ми је лисно дрво,
А песме га цветом ресе;
Један поглед, један осмеј
Увек који цветак стресе.

Ја и не знам шта је било
У тренутку том –
Тек осетим да је нешто
Лакше срцу мом.

Врста стиха: _____

25. Прочитај одломак из *Чаробне њесме* Мирослава Антића, па одговори на захтев.

Онда приђеш и кажеш ми:
тата, идемо кући.

Остављам на столу осмех
и препуну пепељару
малих догорелих крила.

Отварам врата и улазим.
Не у свет, већ у себе.

И не пролазим даље,
Него у себи остајем.

Ко је **лирски субјект** у наведеном одломку?

Одговор: _____

☐

26. Прочитај стихове из епске народне песме *Почетак дуне њрошњив дахија*.

Заокружи **слова** испред назива **стилских фигура** које су у наведеном одломку употребљене.

Боже мили! Чуда великога!
Кад се ћаше по земљи Србији,
По Србији земљи да преврне
И да друга постане судија,
Ту кнезови нису ради кавзи,
Нит су ради Турци изјелице,
Ал' је рада сиротиња раја,
Која глоба давати не може,
Ни трпити турскога зулума;
И ради су божји угодници,
Јер је крвца из земље проврела,
Земан дошô ваља војевати,
За крст часни крвцу прољевати,
Сваки своје да покаје старе.

а) поређење

б) епитет

в) оноματοпеја

г) метафора

д) контраст

ђ) градација

☐

27. Које стилске фигуре уочаваш у стиховима из песме *Шљива* Милована Данојлића?

У јулу, плод се на земљу сруши,
И шљиви кô да лакне на души.
Одскочи крошња увис, кô да је
Побегла из загушљиве неке одаје.

Заокружи **слова** испред тачних одговора.

- а) ономатопеја
- б) хипербола
- в) персонификација
- г) градација
- д) поређење

☐

28. Прочитај песму *Лейо на висоравни* Стевана Раичковића, па одговори на захтев.

На висоравни, где је сјало
Од сунца све кô огледало,
Чини се сад да неће стати
Киша и сунце опет сјати.

Ал' преста... Тек са лишћа смокве
Цеде се капи. Дрхте локве.
И већ од сунца блесну кришом:
Корњачин оклоп опран кишом.

Заокружи слово испред **уметничке одлике** коју препознајеш у наведеној Раичковићевој песми.

- а) Мотив сунца које обасјава висораван заједно са мотивом огледала указују на родољубиви карактер песме.
- б) Уводно поређење летњег сунца на висоравни са огледалом чини сликовитијим контраст који доноси нагла промена времена.
- в) Иако нам се тек при крају песме открива да је лирски субјект животиња, то не умањује уверљивост дочараног природног феномена.
- г) Доследно коришћење укрштене риме у строфама утиче на брзину смењивања мотива и успостављање свечаног тона у песми.

☐

29. Прочитај одломак из драме *Ноћ и мајла* Данила Киша, па одговори на захтев.

МЛАДИЋ: Могу ли да уђем? (*Хвања за кваку.*)

МАРИЈА РИГО: Опростите, али... с ким имам част?

МЛАДИЋ: Е, госпођо учитељице... Знате ли шта сте ми тада рекли, пре двадесет година. Не сећате се? Рекли сте ми: „Ти ћеш постати позната личност, лекар, писац, инжењер, можда глумац... и вратићеш се једног дана у нашу варошицу да потражиш своју добру стару учитељицу, госпођу Ригу... Ја ћу тада бити”, тако сте говорили, „ја ћу тада бити стара седокоса госпођа, заборављена од свих, па и од своје деце, и само ћу размишљати о томе: господе, шта ли је сада са мојим ученицима, какав ли им је судбина донела пут. Где су? Шта раде? Стотине, хиљаде мојих ученика, где су они сада?” Тако сте говорили, госпођо Ригу...

МАРИЈА РИГО: Ааа, један од мојих ученика... Уђите, уђите и добро дошли.

(*Младић улази. Док се смеиши и разгледа сћан, он насћавља свој ѿговор.*) [...]

МАРИЈА РИГО (*ћомало збуњена и мало хладније*): Да, судећи по твојим годинама, то је било још давно... Да ниси ти можда... Не, узалуд нагађам... Давно је то било, а то су била тешка времена...

МЛАДИЋ: Пре двадесет година... И ко зна да ли би вам данас и моје име значило нешто...

Можда се више не сећате ни мог имена... Андреас... Каже ли вам то нешто, Андреас? (*Госћођа Рићо ћа ћосмаћира са свих сћрана, ћажљиво, ћресећа се.*)

МАРИЈА РИГО: Андреас... Андреас... О! Сетила сам се! Андреас Мали, онај Чех, онај што му је отац био у ватрогасној музици капелник! Тако је... (*Младић врћи ћавом.*)

МАРИЈА РИГО: Нисам погодила... (*Мало изнервирана.*) [...]

МАРИЈА РИГО: Но, изговори већ једном... Изговори, забога... Већ сам на граници стрпљења... Па ти знаш нашу женску радозналост...

МЛАДИЋ: Подсетите ме касније на овај разговор... Наставићу вам га касније... Пустите нека се мистерија полако решава... Мистерија под насловом: У трагању за изгубљеним дечаком.

Глава прва: Препознавање.

МАРИЈА РИГО: Добро, настави... Глава друга... Како се зове глава друга...

МЛАДИЋ: Не, ово је још увек глава прва, наставак други... Онда се ја, на крају разговора, лепо опростим од њих, онако узгред распитујући се за њиховог сина, то јест за Белу, и за наше другове Ота, Попова и друге, врло узгредно упитам: А шта је било, молим вас, са оном малом, како се оно звахе, ишли смо, наиме, у исти разред, она мала Јулија... Јулија... претварам се да не знам како се тачно презивала... Да, Јулија Сабо, она мала Мађарица... О, рекоше они, она се више не презива Сабо, сада се презива Попов... (*Госћођа Рићо скочи са свој седишћиа, ћрићрча Младићу, ћрли ћа.*)

МАРИЈА РИГО: Андреас Сам... Андреас Сам... (*Са сузама у очима.*) Господе боже, како се нисам сетила раније! Мали Андреас Сам, син господина Едуарда Сама... Онај мали Сам што се забављао са Јулијом Сабо... Анди, Анди, ко би се могао сетити... А тако сам често мислила на вас... (*Збуњено.*) На тебе, на твоју сестру, на све вас. Одмах сам се сетила чим си поменуо име Јулије Сабо... (*Прећи му ћрсћом.*) Мислиш да је твоја стара добра учитељица сасвим оглупавела и да се баш ничега не сећа. А, био си ти велики мангуп... Мангуп... богме.

Као мој Ото... Знам ја, ти си вршљао око оне мале Јулије... Знала сам ја већ тада... Е, баш ће бити мило Емилу кад буде чуо ко нам је дошао у посету. Само, збиља не знам што се задржао тако дуго... Можда бих могла да пошаљем неког да види шта је с њим... Да га позову... Како се не бих сећала... Као сад те видим, богами си се изменио... Сећам се, увек си ишао са неким својим псом, вршљао си тамо на обали реке... и завлачио се у појате са Јулијом... Знам ја тебе, сад си ми долијао... Анди, Анди... У част овога и ја ћу морати да попијем једну чашу, мада ми је лекар забранио чак и чашицу ракије пред ручак, али ја ипак, у неким ретким тренуцима, испијем по коју кап. У твоје здравље...

МЛАДИЋ: У ваше здравље, госпођо учитељице... [...]

МЛАДИЋ: Дакле, збогом, госпођо Риго, збогом и извините што сам остао овако дуго...

МАРИЈА РИГО: Забога, Анди, па ти о себи ниси још честито ништа испричао. Реци ми макар...

МЛАДИЋ: Ето, био сам дошао на мало ходочашће и рекох себи: Хајде да посетим своју стару добру учитељицу, хајде да видим шта је било са мојим друговима, са Белом Хорватом, са Јулијом, са свима осталима. Рекао сам у себи: људи се мењају, предели остају исти... И видите, госпођо Риго, нисам нашао ништа од свега тога... Чак ни дрвеће нисам нашао, чак ни она два хрста у чија сам стабла урезао своје име... (*Улази Емил, мало њијан и уйлашен, најло осћарео, са кишобраном и мало њојрбљен, њовори уморно.*)

ЕМИЛ (*искрено уморно*): Кажем ја вама, младићу, тако вам је то са успоменама: дим, пара, сан, магла, ништа...

Заокружи **слова** испред одговарајућих тумачења наведеног одломка.

- а) У дидаскалијама се открива намера госпође Риго да брбљивошћу спречи младића да наведе прави повод због ког је дошао.
- б) Као драмско лице наводи се МЛАДИЋ, а не име (Анди) чиме се наглашава чињеница да га се учитељица не сећа.
- в) Младић је узнемирен и разочаран јер га се учитељица не сећа, па у репликама набраја болне успомене из школских дана.
- г) Наслов драме упућује на сазнање јунака да сећања бледе, мењају се временом и нестају заједно са онима који су их доживели.
- д) Младић назива ходочашћем свој повратак у место одрастања јер жели да нагласи своје религиозне побуде и разлоге путовања.

30. Прочитај одломак из епске народне песме *Женидба Душанова*, па одговори на захтев.

Кад су били мало иза града,
ал' говори Милош Војиновић:
„Господине, српски цар-Стјепане,
овђе има у Леђану граду,
има један Балачко војвода,
ја га знадем, и он ме познаје;
краљ га рани седам годин' дана
да рашћера кићене сватове
и да отме Роксанду ђевојку;
сад ће њега за нама послати.
На Балачку јесу до три главе:
из једне му модар пламен бије,
а из друге ладан вјетар дува;
кад два вјетра из главе изиђу,
Балачка је ласно погубити;
већ ви ид' те, водите ђевојку,
ја ћу овђе чекати Балачка,
не би ли га како оставио.”
Отидоше кићени сватови,
одведоше лијепу ђевојку;
оста Милош у гори зеленој
и са њиме три стотине друга.
Кад одоше свати из Леђана,
краљ дозива Балачка војводу:
„О Балачко, моја вјерна слуго,
можеш ли се у се поуздати
да рашћераш цареве сватове
и да отмеш Роксанду ђевојку?”
Пита њега Балачко војвода:
„Господине, од Леђана краљу,
какав бјеше јунак у сватов' ма,
што највеће отвори јунаштво?”
Вели њему леђанска краљица:
„Слуго наша, Балачко војвода,
ту не има ни једног јунака,
осим једног црна Бугарина,
и то младо, још голобрадасто.”
Ал' говори Балачко војвода:
„Није оно црни Бугарине,

већ је оно Милош Војиновић,
 ни цар Стјепан њега не познаје,
 ал' ја њега одавна познајем." [...]
 Тад Балачко спреми бедевију,
 па отрча друмом за сватови
 са шест стотин' латинских катана*.
 Кад су били у гори зеленој,
 кулаш стоји на друму широку,
 а за њиме Милош Војиновић;
 викну њега Балачко војвода:
 „О Милошу, зар се мене надаш?”
 Па он пусти један пламен модар,
 опали му црну међедину;
 а кад виђе да му не науди,
 онда пусти вјетра студенога:
 три пута се кулаш праметнуо,
 ал' Милошу ништа не досади;
 викну Милош из грла бијела:
 „Ето тебе од шта се не надаш!”
 Па он пусти златна шестоперца:
 колико га лако ударио,
 из бојна га седла избацио;
 пак потеже копље убојито,
 прибоде га у зелену траву,
 пак му све три одсијече главе,
 кулашу их баци у зобницу.

*каџана – војник, коњаник

Заокружи **слова** испред одговарајућих тумачења која се односе на наведени одломак.

- а) Преваром доведен да буде жртва необичног свадбеног обичаја, Милош успева да се из тешке ситуације извуче урођеним лукавством и спретношћу.
- б) Одлучност с којом Милош Војиновић излази на мегдан са Балачком војводом истиче његову приврженост цару, а лакоћа којом савлађује противника његово велико јунаштво.
- в) Опредељење Милоша Војиновића да буде заштитник слабих и угњетаваних допринело је да га сватови упамте као носиоца националног духа и поноса.
- г) Троглаво биће Балачко, које латински цар шаље да би од Срба повратио своју кћи Роксанду и тако их преварио, подсећа на фантастична бића из народних бајки.
- д) Милошево самопоуздање исказано кроз намеру да се бори са наизглед несавладивим противником пољуљало је његов углед код царевих сватова.

Напомена: Ученици НЕ попуњавају ову страну!

Комисија:

1. _____

2. _____

3. _____

Контролор:

4. _____

Школа	
Место	
Презиме и име ученика	